

המחלקה למחשבת ישראל

- לימודים לתואר ראשון
- תיאור השיעורים
- לימודים לתואר שני
- לימודים לתואר שלישי

המחלקה למחשבת ישראל

מחשבת ישראל

(סימן מחשב 126)

מטרת הלימודים

מטרת הלימודים במחלקה למחשבת ישראל היא להכשיר את תלמידיה ללימוד ולמחקר מדעיים רחבי אופקים ביצירה היהודית בתחומי האגדה וההלכה, הפילוסופיה והקבלה; וכן להפגיש את התלמיד עם מיטב המחשבה היהודית לדורותיה. במהלך הלימודים תינתן סקירה רחבה אודות המחשבה היהודית ויילמדו חיבורים העוסקים בנושאי יסוד של מחשבת ישראל (כגון: תורת האלוהות, טבע העולם והאדם, מוסר, גאולה, בעיית הרע, טעמי המצוות ועוד) אשר תרמו לעיצוב הזהות היהודית מימי קדם ועד לימינו.

במחלקה ארבעה תחומי לימוד:

א. אגדה והלכה - זרמים רוחניים בימי בית שני, מחשבת ההלכה והאגדה בספרות התלמודית והמדרשית, מחשבת ההלכה בספרות הרבנית לדורותיה, תולדות התפילה, תכניה ועוד.

ב. פילוסופיה יהודית בימי הביניים - המחשבה היהודית מימי סעדיה גאון ועד לשפינוזה, ספר הכוזרי לריה"ל ומורה נבוכים לרמב"ם, פרשנות פילוסופית למקרא, ספרות הפולמוס היהודי-נוצרי ועוד.

ג. תורת הסוד - ספר יצירה והספרות המיסטית הקדומה, תורת הסוד של חסידי אשכנז, ספר הזוהר וקבלת האר"י, שבתאות, ספרות הקבלה במזרח ובמערב, החסידות ועוד.

ד. מחשבה יהודית בעת החדשה - המחשבה היהודית מתקופת מנדלסון וההשכלה ועד היום, המחשבה הלאומית והציונית, המחשבה הדתית המודרנית לזרמיה, המחשבה החילונית ועוד.

סדר הלימודים לקבלת התואר הראשון (B.A.)

התכנית הדו-מחלקתית (54 נק"ז)

4 קורסי מבוא – אחד בכל מדור	16 נק"ז
7.5 קורסי בחירה*	30 נק"ז
2 סמינרים**	8 נק"ז
-----	
	54 נק"ז

* על התלמיד ללמוד קורסי בחירה מתוך שלושה מדורים לפחות. ניתן לקחת עד שני קורסים ממחלקות אחרות בנושאים הקשורים למחשבת ישראל באישור היועץ (כגון קורסים ממחלקות/מסלולים הבאים: פילוסופיה כללית, היסטוריה של עם ישראל וספרות עברית).

** על התלמיד להשתתף בשני סמינרים (יש להגיש עבודה בכל אחד מהם) ממדורים שונים. תנאי להשתתפות בסמינר: שמיעת מבוא וקורס בחירה באותו מדור קודם לכן. תלמיד המבקש להשתתף בסמינר במדור "אגדה והלכה" חייב ללמוד קודם לכן קורס שנתי של תלמוד כחלק מ- 54 נק"ז.

המחלקה למחשבת ישראל

מחלקה ראשית (80 נק"ז)

4 קורסי מבוא - אחד בכל מדור	16 נק"ז
13 קורסי בחירה *	52 נק"ז
3 סמינרים **	12 נק"ז
.....	
	80 נק"ז

* על התלמיד ללמוד קורסי בחירה מכל ארבעת המדורים. ניתן לקחת עד ארבעה קורסים ממחלקות אחרות בנושאים הקשורים למחשבת ישראל באישור היועץ (כגון קורסים ממחלקות/מסלולים הבאים: פילוסופיה כללית, היסטוריה של עם ישראל וספרות עברית).

** על התלמיד להשתתף בשלושה סמינרים (יש להגיש עבודה בכל אחד מהם) ממדורים שונים. תנאי להשתתפות בסמינר: לימוד מבוא וקורס בחירה באותו מדור קודם לכן. תלמיד המבקש להשתתף בסמינר במדור "אגדה והלכה" חייב ללמוד קודם לכן קורס שנתי של תלמוד כחלק מ- 80 נק"ז.

מחלקה משנית (28 נק"ז)

2 קורסי מבוא	8 נק"ז
4 קורסי בחירה *	16 נק"ז
1 סמינר **	4 נק"ז
.....	
	28 נק"ז

* על התלמיד ללמוד את קורסי הבחירה מתוך שני מדורים לפחות. ניתן לקחת אחד ממחלקה אחרת בנושא הקשור ללימודי מחשבת ישראל באישור היועץ (כגון: קורס בפילוסופיה כללית, היסטוריה של עם ישראל וספרות עברית).

** על התלמיד להשתתף בסמינר אחד במדור העיקרי שלו. תנאי להשתתפות בסמינר: לימוד מבוא וקורס בחירה באותו מדור קודם לכן. תלמיד המבקש להשתתף בסמינר במדור "אגדה והלכה" חייב ללמוד קודם לכן קורס שנתי של תלמוד כחלק מ- 28 נק"ז.

חטיבות

המחלקה מציעה חטיבות לפי הפירוט הבא:

חטיבה במחשבת ישראל (סימן 180) - 14 נק"ז.
חטיבה באגדה והלכה (סימן 168) 14 נק"ז / חטיבה מורחבת 28 נק"ז

המחלקה למחשבת ישראל

סילבוס:

סמסטר א' 1011-126-1 מבוא למחשבת חז"ל וספרותה
סמסטר ב' 1721-126-1 מבוא למחשבת חז"ל וספרותה

Introduction to Classic Rabbinic Literature and Thought

דיון במספר נושאים הגותיים (פילוסופיים ודתיים) בספרות חז"ל תוך כדי לימוד וניתוח המקורות הראשוניים. סקירת הקבצים הספרותיים העיקריים. הכרת בעיות היסוד בתחום זה ומפגש עם פירושים ומחקרים.

סמסטר א' 1261-126-1 מבוא לקבלה
סמסטר ב' 1581-126-1 מבוא לקבלה

Introduction to Kabbalah

מטרת הקורס היא להבהיר מושגי יסוד ותפיסות מרכזיות במיסטיקה היהודית ובקבלה ולעמוד על ההתפתחויות ההיסטוריות של הקבלה בהקשרם החברתי והתרבותי. החלק הראשון של הקורס יעסוק בתורת הספירות, בתפיסת טעמי המצוות, בחוויות ובטכניקות מיסטיות, בתורת הנפש והגלגול, במשיחיות ובתורת השמיטות. החלק השני של הקורס יעסוק בדמויות מרכזיות וזרמים עיקריים במיסטיקה היהודית, ביניהם: ספרות ההיכלות, ספר הזוהר, קבלת האר"י והחסידות.

סמסטר א' 1051-126-1 מבוא לפילוסופיה יהודית בימי הביניים
סמסטר ב' 1771-126-1 מבוא לפילוסופיה יהודית בימי הביניים

Introduction to Medieval Jewish Philosophy

מטרת הקורס היא הקדמה כללית לפילוסופיה יהודית בימי הביניים: סוגיות, תנועות, הוגי-דעות. החומר הנלמד הוא "ספר האמונות והדעות" לרב סעדיה גאון, "ספר הכוזרי" לר' יהודה הלוי ו"ספר מורה נבוכים" לרמב"ם. נושאים מרכזיים הם בריאת העולם ומציאות הבורא, ייחוד עם ישראל, טעמי המצוות, השגחה ובעיית הרע. הסטודנטים מתבקשים לקרוא את המקורות ולהגיב עליהם. תהיה גם קריאה נוספת בספרות המחקר.

סמסטר א' 1141-126-1 מבוא למחשבה יהודית בעת החדשה
סמסטר ב' 1651-126-1 מבוא למחשבה יהודית בעת החדשה

Introduction to Modern Jewish Thought

נסקור את הזרמים והאישים העיקריים במחשבה היהודית המודרנית למן ימי מנדלסון בגרמניה במחצית השנייה למאה הי"ח ועד להגות הדתית והלאומית בזמננו: הראי"ה קוק, הגרי"ד סלוביציץ, פרופ' א"י השל, דובנוב, קויפמן ועוד. כל זאת במגמה להראות צמיחת פילוסופיה יהודית דתית בעת החדשה לצד זרמי מחשבה לאומיים וחילוניים הקשורים במורשת התרבות היהודית ומתפלמסים עמה.

לימודים לתואר שני במחשבת ישראל*

סדר הלימודים לקבלת לתואר שני (M.A)

המחלקה למחשבת ישראל מציעה לימודים לתואר שני בארבעה מדורים:
א. אגדה והלכה - זרמים רוחניים בימי בית שני, מחשבת ההלכה והאגדה בספרות התלמודית והמדרשית, מחשבת ההלכה בספרות הרבנית לדורותיה, סידור התפילה ועוד.

ב. פילוסופיה יהודית בימי הביניים - המחשבה היהודית מימי סעדיה גאון ועד לשפינוזה, ספר הכוזרי לריה"ל ומורה נבוכים לרמב"ם, פרשנות פילוסופית למקרא, ספרות הפולמוס היהודי-נוצרי ועוד.

ג. תורת הסוד - ספר יצירה והספרות המיסטית הקדומה, תורת הסוד של חסידי אשכנז, ספר הזוהר וקבלת האר"י, שבתאות, ספרות הקבלה במזרח ובמערב, החסידות ועוד.

ד. מחשבה יהודית בעת החדשה - המחשבה היהודית מתקופת מנדלסון וההשכלה ועד היום, המחשבה הלאומית והציונית, המחשבה הדתית המודרנית לזרמיה, המחשבה החילונית ועוד.

תנאי קבלה והשלמות

ללימודים לתואר שני במחלקה למחשבת ישראל יכולים להגיש מועמדותם:

1. בעלי תואר בוגר במחשבת ישראל באוניברסיטת בן-גוריון בנגב או באוניברסיטה אחרת מוכרת בארץ או בחו"ל שציונם בתואר הוא 80 לפחות.

2. בעלי תואר בוגר במחלקה אחרת באוניברסיטת בן-גוריון בנגב או באוניברסיטה אחרת מוכרת בארץ או בחו"ל שציונם בתואר הוא 80 לפחות. הרוצים ללמוד בנתיב המחקרי יתכן ויחויבו בקורסי השלמה.

תכנית הלימודים

הלימודים לתואר שני במחשבת ישראל מתנהלים בשני מסלולי לימוד כמפורט להלן:

1. המסלול המחקרי (40 נק"ז)

מסלול זה מיועד לסטודנטים המעוניינים בפיתוח יכולת מחקרית והעמקת הידע בתחום התמחותם. ניתן להתקבל למסלול זה בשנה הראשונה של הלימודים ובאישור ועדת המוסמכים של המחלקה. לימוד במסלול זה מאפשר המשך לימודים לתואר שלישי. סטודנטים במסלול המחקרי ילמדו 8 קורסים שנתיים (32 נק"ז) בשלושה מדורים לפחות (עבודת גמר בהיקף 8 נק"ז). ניתן להמיר עד 2 קורסים בקורסים לתואר שני ממחלקות אחרות בתנאי שהם קשורים לתחום ההתמחות של הסטודנט ובאישור היועץ. ניתן ללמוד עד שני קורסים שנתיים (8 נק"ז) של קריאה מודרכת בהנחיית מרצים שונים בנושאים הקשורים לתחום ההתמחות של הסטודנט.

* משתתפים בתוכנית הלימודים הבינתחומית במדעי היהדות (עמוד 149)

המחלקה למחשבת ישראל

שפות

בנוסף לעמידה בחובות האנגלית על פי תקנון הפקולטה (ראה פרק תואר שני – חובת אנגלית), ייתכן שיידרשו הסטודנטים להוכיח יכולת קריאה טובה של טקסטים בשפה זרה נוספת בהתאם לתחום התמחותם ועל פי המלצת המנחה.

תלמוד

חובה על תלמיד חסר רקע בתלמוד ללמוד את הקורס "הספרות התלמודית והמדרשית", או קורס מקביל לו. (לא במניין הנקודות לתואר)

עבודות סמינריוניות

בנוסף לחובות שייקבעו על ידי המרצים בכל אחד מהקורסים חייבים סטודנטים במסלול המחקרי לכתוב שתי עבודות סמינר במסגרת שניים מתוך הקורסים הנלמדים (אחת בכל קורס).

עבודת גמר

הצעה מודפסת של תכנית עבודת גמר חתומה על ידי המנחה ניתן להגיש לאישור ועדת המוסמכים של המחלקה במהלך השנה הראשונה אך לא יאוחר מתום השנה השנייה לתואר. עבודת הגמר (בהיקף של כ-100 עמודים מודפסים) תוגש לאחר השלמת כל חובות השמיעה ולכל המאוחר עד תום השנה השלישית ללימודים. מטרתה להוכיח את יכולתו של הסטודנט לכתוב עבודה מדעית המושתתת על מקורות ראשוניים ועל המחקר הקיים. שופטי העבודה יהיו המנחה ושני שופטים נוספים אשר ייקבעו בתאום עם המנחה באישור ועדת המוסמכים המחלקתית.

2. המסלול הכללי (40 נק"ז)

המחלקה למחשבת ישראל מציעה שתי תכניות:

1. תכנית כללית במחשבת ישראל (פתוחה גם למורים).
2. תכנית מיוחדת למורים בעלי תואר ראשון.

יכולים להגיש מועמדותם בעלי תואר B.A. או B.Ed. ממוסד המוכר ע"י המועצה להשכלה גבוהה. בשתי התכניות ניתן להעמיק ידע ולהרחיב את ההשכלה במגוון התחומים של מחשבת ישראל, אולם אין אפשרות לבוגר הנתיב הכללי להתקבל ללימודי דוקטורט, אלא רק לאחר קורסי השלמה וכתובת עבודת גמר. תלמידים בעלי רקע חלקי במחשבת ישראל ובספרות רבנית יצטרכו ללמוד קורסים מיוחדים (מבוא לפילוסופיה יהודית ו/או מבוא לקבלת הספרות התלמודית המדרשית ו/או תלמוד למתחילים) כקורסי השלמה ללא נק"ז.

בשתי התכניות ילמדו הסטודנטים 10 קורסים שנתיים (40 נק"ז) מתכנית ה- מ.א. של המחלקה למחשבת ישראל. מורים המשלימים את התכנית, מרחיבים את רשיון ההוראה שבידם לתחומי מחשבת ישראל ותורה שבעל פה.

המחלקה למחשבת ישראל

לימודים לתואר שלישי (Ph.D)

המחלקה למחשבת ישראל מקיימת תכנית לימודים לדוקטורט בהתאם לתקנון הכללי של האוניברסיטה. ניתן ללמוד לקראת דוקטורט בשלושה מסלולים: מסלול רגיל, מסלול משולב ומסלול ישיר.

למסלול הרגיל יכולים להגיש מועמדות בעלי תואר שני מחקרי במחשבת ישראל או בספרות חז"ל שממוצע ציוני הקורסים שלהם ב-מ.א. 85 לפחות וממוצע התיזה שלהם 85 לפחות. על המועמד למצוא מנחה. מועמדים בעלי רקע חסר ידרשו בהשלמות בתחומים אלה. תלמידי מ.א. מחקרי בתחומים הקרובים למחשבת ישראל רשאים להגיש מועמדותם והיא תשקל על בסיס אישי על-ידי ועדת תלמידי מחקר של המחלקה.

בעל מ.א. מחקרי לא במחשבת ישראל- לאחר שהתקבל לדוקטורט במחלקה למחשבת ישראל על סמך הישגיו בלימודי ה-מ.א. יצטרך התלמיד לעשות קורס השלמה מכל מדור שלא למד במהלך לימודים ל-ב.א. ול-מ.א.

למסלול המשולב יכולים להגיש מועמדותם תלמידים לתואר שני מחקרי במחשבת ישראל, שסיימו את חובות השמיעה של תואר שני והחלו לכתוב את עבודת הגמר. המעבר למסלול זה מותנה באישור המנחה וועדת המוסמכים של המחלקה.

למסלול הישיר יכולים להגיש מועמדות מצטיינים בעלי תואר בוגר במחשבת ישראל בציון של 90 לפחות. המתקבלים ילמדו ישירות לתואר שלישי.

כל תלמיד לתואר שלישי חייב לשמוע לפחות שני קורסים (8 נק"ז) ולהכין עבודת דוקטורט בהנחיית מנחה מהמחלקה למחשבת ישראל ובפיקוחו. חובות התלמיד ייקבעו על ידי המנחה וועדת הבדיקה של הצעת המחקר.

שפות

לימוד שפות יהיה בהתאם להחלטת המנחה.

המחלקה למחשבת ישראל

קבלת תלמידים בעלי מ.א. כללי

תלמיד בעל מ.א. כללי המעוניין בלימודי דוקטורט במחלקה יתקבל כתלמיד במעמד משתלם. קבלת תלמיד כמשתלם אינו מהווה התחייבות לקבלה לדוקטורט.

תנאי קבלה והשלמות:

תלמידים בעלי מ.א. כללי במחשבת ישראל-

תנאי קבלה: ציון מ.א. ממוצע 89 לפחות ומציאת מנחה פוטנציאלי.
השלמות: עבודה שוות ערך לתיזה ובנוסף 2 קורסים מחקרניים או קורס מחקרי + קריאה מודרכת.

בעלי מ.א. כללי לא במחשבת ישראל-

תנאי קבלה: ציון מ.א. ממוצע 89 לפחות ומציאת מנחה פוטנציאלי.

השלמות:

תלמידים בעלי מ.א. בתלמוד או תורה שבעל פה: א. עבודה שוות ערך לתיזה ב. 2 קורסים מחקרניים או קורס מחקרי + קריאה מודרכת ג. קורסים נוספים ע"פ החסר להם בתחומי מחשבת ישראל.
תלמידים שרוב ה-מ.א. שלהם אינו במחשבת ישראל יצטרכו לעשות מ.א. מחקרי במחשבת ישראל.